

Список використаних джерел

1. Лэнгле А. Экзистенциально-аналитическое понимание эмоциональности: теория и практика // Национальный психологический журнал, – 2015. — №1(17) — С. 26 - 38.
2. Овдієнко І. М. Соціально-психологічні чинники суб'єктивного благополуччя особистості // Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання. Психологія ХХІ століття: здобутки та перспективи. – 2019. – Т. 24. – С. 73 - 80
3. World Happiness Report-2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://worldhappiness.report/ed/2020/#read> Дата публікації: 20 березня 2020 року.

Лавріненко М. В.,

здобувачка вищої освіти 3 курсу, група СР-181

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

Мекшун А. Д.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ДО ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ БЕЗПРИТУЛЬНИХ ДІТЕЙ

Проблема захисту безпритульних дітей є актуальною на міжнародному і національному рівнях. Прийняття Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 02.06.2005 р. стало визначним етапом у становленні законодавства в сфері соціального захисту цієї категорії населення [1]. Цим законом передбачаються загальні засади соціального захисту безпритульних дітей, забезпечується правове регулювання відносин у суспільстві, які спрямовані на реалізацію безпритульними дітьми прав і свобод, передбачених Конституцією та законодавством України, створюються умови для діяльності громадських об'єднань та благодійних організацій, що працюють у сфері соціального захисту населення. Чинне законодавство України у сфері соціального захисту безпритульних дітей потребує вдосконалення.

Мета статті, дослідження проблем правового забезпечення соціального захисту безпритульних дітей.

Окремі теоретичні аспекти соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей досліджуються у роботах таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як: О. І. Анатольєва, Н. Б. Болотіна, М. О. Буянова, Р. І. Іванова, М. Л. Захаров, С. М. Злупко, Л. О. Кожура, О. О. Колосова, О. Є. Мачульська, К. Ю. Мельника, О. В. Москаленко, О. М. Потопахіна, С. М. Прилипко, Й. І. Радецький, С. М. Синчук, І. М. Сирота, Б. І. Шашків, А. Ю. Стопчак, Е. Г. Тучкова, Г. І. Чанишева, В. Ш. Шайхатдінов, Є. А. Школярєнко [1].

Безпритульні діти - діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувалися, і не мають певного місця проживання [2]. Бездоглядні та безпритульні діти в Україні переважно особи віком до 16 років.

В Україні не ведеться державна статистика про кількість безпритульних дітей. Однак деякі уявлення про чисельність дітей цієї категорії можемо отримати зі статистики щодо кількості вилучених із вулиці дітей, зокрема й тих, які жебракують і є безпритульними, та кількості дітей, які перебували у притулках для дітей. Однією з форм вилучення дітей з вулиці є проведення профілактичних рейдів “Діти вулиці”, “Вокзал”, відвідування сімей [3]. Станом на 01.01.2019 на вище зазначеному обліку в Чернігівській області нараховувалось 1169 дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах та виховуються у 550 сім'ях, з яких, з причин:

- 1109 – проживання в сім'ї, у якій батьки або особи, які їх замінюють, ухиляються від виконання своїх обов'язків з виховання дитини;

- 35 –скоєння фізичного, психологічного, сексуального, економічного насильства над дитиною, жорстоке поводження з нею або загроза його вчинення;

- 22 – систематичного самовільного залишення місця постійного проживання;
- 3 – переміщення дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, з тимчасово окупованої території або району проведення антитерористичної операції[4].

Досліджуючи механізми державного управління у сфері протидії дитячій безпритульності та бездоглядності, І. Горобець виокремлює такі причини цього явища:

- економічні (економічна криза, бідність сімей з дітьми, безробіття або надмірна зайнятість батьків);
- соціальні (ослаблення сімейних традицій, криза сім'ї, збільшення розлучень, жорстоке поводження з дітьми);
- психологічні (уразливість дитячої психіки, прагнення дитини до незалежності, недоліки виховання);
- медичні (поширення алкоголізму, наркоманії, зростання генетично обумовлених психічних захворювань серед дорослого населення та дітей);
- правові (недостатньо чітко розроблений механізм профілактики дитячої безпритульності та бездоглядності); педагогічні (негативний мікроклімат у шкільному колективі, незадовільний стан розвитку дитячих позашкільних закладів тощо) [6].

Дуже часто такі діти починають з раннього віку займатися сексом, вживати наркотики та інші речовини. Що стосується освіти, то їх рівень дуже низький, затримка психічного розвитку на 90%. Здебільшого вони не відвідують школу.

Для дітей, які тривалий час (щонайменше півроку) проживають на вулиці, характерними проявами є: агресивність (54%); девіантна поведінка, крадіжки, брехня (54%); тривожність (16%); недовіра до довколишніх (16%); імпульсивність, неврівноваженість, емоційність (13%). Для вихованців інтернатних закладів характерними є: відчуття невпевненості в собі, низька самооцінка (32%); замкненість (22%); агресивність (16%); тривожність (13%); девіантна поведінка (11%). Діти, які виховуються в асоціальних сім'ях, мають такі специфічні прояви поведінки та розвитку, як: агресивність (37%); тривожність (26%); заляканість, страх (24%); девіантна поведінка (21%); емоційна нестабільність (18%); відчуття невпевненості, низька самооцінка, замкненість (16%); занедбаність (10%) [3].

У ст. 3 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» перелічені такі принципи соціального захисту безпритульних та бездомних дітей:

- законності;
- демократизму;
- рівності;
- поваги до особистості;
- визнання честі та гідності;
- забезпечення основних прав і свобод людини [2].

Можна також доповнити цей перелік наступними принципами, такими як: індивідуальний підхід; цілеспрямованість; обстеження умов життя безпритульних дітей; адресність надання соціальних послуг.

Отже, проблема безпритульності дітей не перестає бути актуальною.

Феномен дитячої безпритульності, зокрема рівень соціального та фізичного розвитку, психологічний стан, поведінкові прояви безпритульних дітей потрібно враховувати у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони дитинства в Україні у процесі державно-управлінської діяльності щодо запобігання дитячій безпритульності, а також надаючи соціальні послуги безпритульним дітям.

Список використаних джерел

1. Медвідь А. О. Соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей :автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.05 "трудове право; право соціального забезпечення" / Медвідь Анна Олександрівна. Одеса, 2015. 23 с.
2. Закон України "Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей" [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 26, ст.354. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Text>.

3. Кривачук Л. Актуальні проблеми соціально-правового захисту бездоглядних і безпритульних дітей: окреслення специфіки / Л. Кривачук. // “демократичне врядування”. – 2014. №14. С. 6.

4. Служба у справах дітей Чернігівської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://ssd.cg.gov.ua/index.php?id=28126&tp=1&pg=>.

5. Горобець І. В. Механізми державного управління у сфері протидії дитячій безпритульності та бездоглядності в Україні [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. держ. упр. : 25.00.02 “Механізми державного управління” / І. В. Горобець. Івано-Франківськ : [б. в.], 2012. С. 13.

Лавріненко М. В.,

здобувачка вищої освіти 3 курсу, група СР-181

Національний університет «Чернігівська політехніка»(м. Чернігів, Україна)

Науковий керівник: **Ревко А. М.,**

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри соціальної роботи

Національний університет «Чернігівська політехніка»(м. Чернігів, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЖЕРТВАМИ НАСИЛЬСТВА

Сучасне українське суспільство на жаль продовжує втрачати ті цінності, норми, ідеали, котрі традиційно були закладені в його основі, що призвело до різкого зниження психологічного здоров'я. Важливо зауважити, що найчастіше причиною цього є насильство. Об'єктом насильства може стати будь-яка особа, незалежно від її рівня життя, соціального положення, або місця проживання. В історії людства жорстокість завжди була актуальною проблемою. Невикорінні людські якості, а саме заздрість і ненависть породжували жорстокість, часто таку, котра не має пояснення. Слід зазначити, що яким би цивілізованим і розвиненим економічно не було суспільство, насильство залишається невирішеною проблемою.

Метою публікації є дослідження особливостей соціальної роботи з особами, котрі стали жертвами насильства.

Насильство – це суттєва проблема сьогодення, котру в більшості випадків складно прогнозувати, тому проблематика насилля досить широко представлена у психологічному аспекті у працях таких науковців, як: А. Асмолова, Б. Братуся, Т. Драгунової, В. Знакова, Н. Зинов'євої, Л. Зюбіна, Н. Левітова, Н. Максимової, Н. Михайлової, К. Сельченко, Л. Семенюк, Н. Солдатенко, Н. Тарабриної, Д. Фельдштейна. Проблеми насильства були також присвячені роботи зарубіжних психологів: А. Бандура, Р. Берона, А. Брауна, К. Бютнера, А. Мічерліха, М. Пападопулу, Д. Річардсона, Р. Соонетс, З. Фрейда, З. Хола, В. Холичер. Проблему насильства та агресії досліджували і соціологи, а саме: Р. Арон, К. Вільсон, Ш. Волін, Г. Ковганич, Г. Моргентау, Р. Нібур, Д. Стей.

Дослідники визначають насильство як емоційну або фізичну образу або загрозу фізичного зразка всередині сім'ї, інші – як фізичну та сексуальну образу на тлі потужного психологічного тиску [1, с. 32].

У соціології та психології існує певна класифікація насильства: фізичне, сексуальне, психологічне та економічне насильство.

Важливо зазначити, що жінки та діти є особливою категорією клієнтів у соціальній роботі, котрі стали жертвами насильства. Індивідуальна робота з жінками, котрі пережили насильство в сім'ї, може провадитись психологами у вигляді консультаційної, діагностичної та корекційної роботи. Більше того, окремим важливим напрямком професійної допомоги у межах зазначених технологій є соціально-психологічна робота зі співзалежністю [2, с. 143].

Слід відмітити, що надання допомоги жертвам домашнього насильства не гарантує того, що воно не відтворюватиметься у разі відсутності роботи з реальними й потенційними порушниками закону. З огляду на це, індикативні втручання, котрі спрямовані на тих, хто